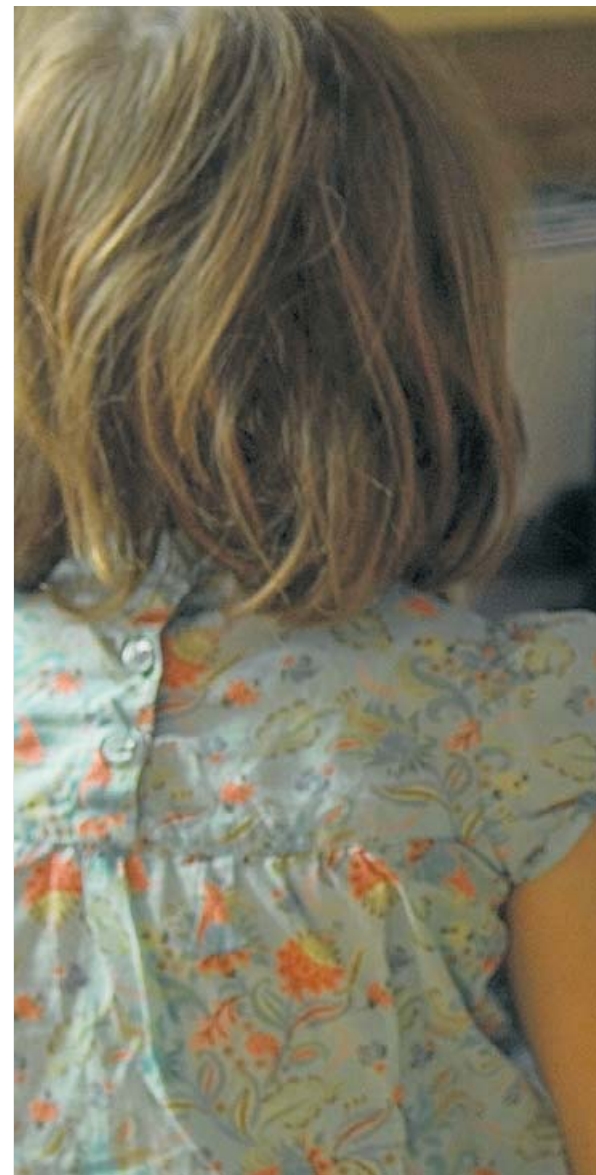

Infància

EL MASCLISME EN FORMA DE DIBUIXOS ANIMATS

Som al segle XXI, hi ha molta oferta i la societat és una mica més igualitària, però, malgrat tot, molts dels continguts audiovisuals adreçats a criatures encara reproduïen estereotips de gènere i relacions desiguals

NEREIDA CARRILLO

Un oci més igualitari per als infants

Una bona tria per als infants són sèries i pel·lícules en què els personatges femenins tenen un paper protagonista. Des de Drac Màgic, Marta Nieto aconsella algunes de les pel·lícules del catàleg de Pack Màgic, una distribuïdora de cinema infantil en català. Destaca *Al sostre del món* o *L'estiu i la tardor al regne d'Escampeta*. Són produccions on, per exemple, el rei i la reina estan separats però s'entenen bé i on es mostra la diversitat dels models de família i unes relacions més igualitàries entre els personatges.

YouTube, una oferta immensa per als nens

La popular plataforma de vídeos YouTube és una via d'accés a un ventall enorme de dibuixos animats per als més petits, que sovint els veuen a través de la tauleta. Existeix una versió per als infants (YouTube Kids), que conté algunes funcionalitats útils, com un temporitzador que permet limitar el temps que estan davant de la pantalla o un filtre a la publicitat que apareix. També permet bloquejar vídeos concrets o alguns canals. Molts pares i mares desconeixen que hi ha aquestes opcions i utilitzen la versió habitual de la plataforma que, de vegades, mostra anuncis no adequats per als infants.

Per què als dibuixos animats sempre cuinen les dones i condueixen els homes? ¿Com s'explica que els personatges masculins siguin sempre els herois, els més aventurers i els que arreglen els ordinadors i, per contra, acostumen a ser els personatges femenins els que fan d'infermeres i mestres d'escola? El masclisme imperant a la societat s'expressa també en traçades i colors. Des de les seves primeres experiències amb les pantalles, els infants estan exposats a uns continguts audiovisuals que els mostren que homes i dones no estan a la mateixa altura.

“La producció audiovisual *mainstream* perpetua moltíssim els estereotips de gènere que reproduïx el masclisme”, assenyala Marta Nieto, llicenciada en humanitats i membre de Drac Màgic, una cooperativa amb prop de mig segle d'experiència en la divulgació audiovisual. A la mateixa conclusió va arribar un estudi de la Universitat de Granada, que va analitzar 163 sèries de dibuixos animats i més de 600 personatges. La recerca va subratllar la invisibilització de les dones –només un 33% dels personatges dels dibuixos infantils són femenins– i el domini d'estereotips negatius: les poques dones que apareixen són superficials, com les protagonistes de *Monster High* o histèriques mestresses de casa com la mare de *Shin Chan*.

“Les narratives masclistes estan presents a diferents nivells”, explica Nieto, que indica com la desigualtat de gènere es reflecteix i es cronifica tant en la caracterització dels personatges com a les trames o el llenguatge. Els personatges femenins es modelen segons determinats cànons de bellesa, han de ser simpàtiques i ordenades, i quan

s'aborden les relacions, el mite de l'amor romàntic és omnipresent. Tot plegat, ¿com ho llegeixen les criatures? “Els dibuixos animats estan contribuint a normalitzar encara més els comportaments i actituds masclistes, perquè els infants aprenen per models de comportament, per com veuen que ens comportem”, afirma Sara Pascual, psicòloga infantil de la secció de Dones del Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya.

EL PRIMER GERMEN DE LA VIOLÈNCIA

“Quan jo era petita, es van posar de moda els dibuixos de Chicho Terremoto. El personatge es motivava realment per fer bàsquet quan veia les calces de les noies. Doncs recordo que això va passar diverses vegades al pati de l'escola”, assegura Ana Isabel Bernal, periodista i professora dels estudis de ciències de la informació i de la comunicació de la UOC. Aquesta investigadora en qüestions de gènere identifica un lligam entre els estereotips dels continguts audiovisuals i les relacions de violència en la parella.

“*La bella i la bèstia* és la història d'una dona aïllada, segrestada, retinguda en un castell, que ha de tolerar l'agressivitat i violència d'un suposat monstre que és un home i ella ha de ser qui el canviï”, assenyala. Per a aquesta experta, relats d'aquest tipus contribueixen al fet que les dones avui tolerin comportaments que són intolerables.

El masclisme dels dibuixos animats ha perdurat en el temps, no és exclusiu de personatges de Disney de principis del segle passat, com Mickey Mouse, també el trobem en produccions actuals com *La patrulla canina* o les pel·lícules *Toy story* o *Up*. I s'estén a sèries infantils amb personatges de carn i ossos i a la publicitat. Precisament, el Consell Audiovisual de Catalunya (CAC) denunciava fa uns dies que l'últim Nadal havien augmentat els estereotips de gènere a la publicitat de joguines. Davant d'aquest escenari, ¿què han de fer els progenitors? “Hem de saber què estan veient els nostres fills –adverteix Pascual–. No els hem de deixar mai sols davant les pantalles”. Aquesta psicòloga infantil afegeix: “Com menys els acompanyem i menys controlem el que veuen, més estem contribuint a normalitzar una sèrie d'aspectes amb els quals suposadament no estem d'acord”. Així, cal acompanyar i contrastar models; però el problema, a vegades, as-

senyala Pascual, és que el masclisme és fins i tot indetectable a la mirada adulta.

En els últims anys, s'han fet passos per a la igualtat. Les expertes coincideixen a assenyalar el rebuig i la denúncia per part de les famílies a les xarxes socials d'actituds masclistes als dibuixos o l'aparició de produccions on els personatges femenins tenen un paper protagonista. És el cas de sèries com *Les Supernenes* o *Les Tres Bessones*. Però encara queda força feina pendent. “Ja hi ha personatges femenins que adopten rols masculins –apunta Pascual–, però el que falta trobar encara són personatges masculins amb comportaments considerats femenins: cuidar, donar afecte, tenir empatia, plorar...”

MÉS FORMACIÓ AUDIOVISUAL

Nieto reivindica més formació en cultura audiovisual a l'escola; es queixa que encara no està ben introduïda als currículums. “Els nostres aprenentatges es fan d'una manera claríssima a través de la cultura audiovisual. Per això una formació en cultura audiovisual és cada vegada més necessària”, afegeix. Des de Drac Màgic impulsen el programa *Construir mirades*, de formació en llenguatges audiovisuals, que proposa tallers als centres educatius. Està adreçat a totes les edats i, entre altres aspectes, promou una mirada crítica als estereotips de gènere.

“Els nois i noies acostumen a identificar de seguida que hi ha un discurs diferencial”, explica Nieto de la seva experiència. Afegeix, però, que als adolescents sovint “els resulta més complicat poder entendre quin poder tenen les produccions audiovisuals que veiem i admirem per configurar les nostres expectatives de l'amor, el nostre baròmetre de valors”. A part de l'escola i de les famílies, ¿quina responsabilitat tenen la indústria i les administracions? “En el fons, els responsables som nosaltres. Al capdavant, la indústria la condiona qui consumeix”, opina Pascual.

En canvi, per a Nieto i Bernal la indústria és qui ostenta bona part de la responsabilitat. Consideren que l'autoregulació no és efectiva. Malgrat que existeixen recomanacions del CAC sobre com evitar estereotips i com ha de ser el contingut infantil, sovint no es porten a la pràctica. “Les empreses s'ho miren amb perspectiva de negoci. Però les administracions sí que haurien de vigilar més els tipus de continguts. Això no vol dir que hi hagi censura ni que es negui la creativitat, però sí que cal un plantejament diferent, perquè estem parlant de drets humans”, reflexiona Bernal. Per a Nieto, la clau radica en la coeducació: “S'ha de fer un treball transversal, la responsabilitat és compartida. Si no treballem conjuntament com a societat no ho aconseguirem”.✱